

Emlékezés Kopácsy Józsefre (1775–1847), a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjára

Remembering József Kopácsy (1775–1847), Honorary Member of the Hungarian Academy of Sciences

Kopácsy József életműve feldolgozottnak nevezhető.¹ Római katolikus főpap, esztergomi hercegprímás, egyházjogász. A birtoktalan kisnemesi származású Kopácsy Mihály és nemes Gyöngy Judit úrnő házasságából 1775. május 30-án Veszprémben született. Ugyanott végezte a középiskolai osztályokat. Ezután 1791-ben a veszprémi püspöki megye papnövendékei közé felvétetett. Később, 1790. november 1-től a bölcseletet és teológiát a pozsonyi *Emericanumban* végezte. Később 1796-ban a veszprémi papnevelő intézet tanulmányi felügyelőjévé neveztetett ki. Két évvel később 1798. május 30-án Zircen pappá szenteltetett. Az 1799. évtől az egyháztörténet és az egyházjog (kánonjog) tanszékét foglalta el. Hat év múlva, 1805-ben szentszéki ülnökké, 1806-ban veszprémi lelkésszé és alesperessé, 1807-ben veszprémi kanonokká nevezték ki, és 1809-ben a veszprémi szeminárium igazgatóhelyettese, 1813-ban somogy-szentjakabi apát, majd hantai prépost, és székesegyházi főesperes lett. Az 1811-1812. évi országgyűlésen káptalani követ volt. Majd 1817-ben a királyi ítélőtáblához prelátusnak, 1819-től 1831-ig a hétszemélyes tábla bírása és 1819-től pristinai² választott püspöknek, 1822-ben székesfehérvári, és 1825-ben pedig veszprémi megyés püspöknek neveztetett ki. Mint ilyen, az 1825. évi országgyűlésen Karolina Augusztia királyné fejére tette a házi koronát. 1828-ban valóságos belső titkos tanácsossá, 1838. december 20-án esztergomi érsekké, valamint hercegprímássá nevezték ki. Ő alapította a nagyszombati társaskáptalant és 1844. január 1-jén installálta az első kanonokokat.³

A Magyar Tudós Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia elődje 1831. február 15-én tiszteletbeli taggá választotta.⁴ 1839. január 6. és 1842. február 24. között egyidejűleg veszprémi apostoli kormányzó. Elsőként adta ki magyar nyelven az egyházmegyei körleveleket. A magyar irodalom és az egyházi művészet egyik legbökezebb főpapja. Igen sokat áldozott iskolákra, nőnevelő intézetekre, irodalmi művek kiadására. Az MTA alapítókéjéhez elsőként járult hozzá a főpapok közül. Megjelentette Kézai Simon művét és a

¹ Toldy Ferenc: Kopácsy József történettudományi osztályi tiszt. [tiszteleti] tag. *A Magyar Tudom. [Tudományos] Akadémia Évkönyvei VIII. kötet. 1845-1847. Egy arcképpel.* Buda, Egyetemi Nyomda, 1860. 105-105. URL: https://real-j.mtak.hu/478/1/MATUDTARSEVK_008.pdf#page=105 (utolsó megtekintés: 2026. október 1.); Id. Szinnyei József: Kopácsy József [szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái* VI. Kende-Kozocsa. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1899. 959-961. URL: <https://vmek.oszk.hu/03600/03630/html/> (utolsó megtekintés: 2026. október 1.); Anonym: Kopácsy József [szócikk.] In: Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon* I. A-K. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981. 966-967. Harmadik, változatlan kiadás; Gulyás Pál (ír., összeáll.): Kopácsy József. [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.) – Viczián János (ír., s.a.r., kieg., jav.): *Magyar írók élete és munkái. Megindította [az alapsorozatot]: Id. Szinnyei József. Új sorozat. --,--. adatgyűjtésének felhasználásával írta és sajtó alá rendezte Viczián János* XVI. Kaál Elek – Kovačević Jovan. Budapest, Argumentum Kiadó, 1995. 998-998.; Anonym: Kopácsy József [szócikk.] In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon* III. H-K. Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. 1069-1070.; Markó László: Kopácsy József. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai* II. I-P. (Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 709-710. URL: <https://real-eod.mtak.hu/7573/1/AMTATagjai1825-2002.pdf#page=715> (utolsó megtekintés: 2026. október 1.)

² Ekkoriban az Oszmán Birodalom, jelenleg Koszovó része.

³ Toldy (1860) 105.; Id. Szinnyei (1899) 959-961.; Anonym (1981) 966-967.; Gulyás (1995) 998.; Anonym (2002) 1069-1070.; Markó (2003) 709-710.

⁴ Markó (2003) 709-710.

Budai Krónikát, franciából teológiai fordításokat készített. 1840-ben megbízást adott Hild Józsefnek a már korábban építeni kezdett esztergomi székesegyház áttervezésére, a munkálatok azonban életében már nem fejeződtek be. Szorgalmazta a magyar katolikus egyház történetére vonatkozó okmányok gyűjtését. A franciából fordított monográfia mellett számos latin, német, továbbá magyar nyelvű egyházi beszéde is megjelent.⁵

Művei

Kopácsy József (ford.) - Fleury, Claude: *Az izraelitáknak és a keresztényeknek szokásaik és erkölcsök I-II.* [Moeurs des Israelites et des chrétiens]. Írta francia nyelven Fleury Klaudius [Claude Fleury] apát úr. Veszprém, Számmer Mihály, 1801. (8), 502, (5); Halotti beszéd, melyet fels. és főt. [felséges és főtisztelendő] Károly Ambrosiusnak ... ausztriai főhercegnek, esztergomi érseknek ... dicső emlékezetére, midőn Pozsonyban a szent Márton templomában harmadnapi gyászos szertartással tiszteltetnék, 1809 Karácsony havának 13. [1809. december 13.] tartott. Buda, Egyetemi Nyomda, 1810. 24.; Szent Istvánnak Magyarország első királyának és apostolának dicsérete, melyet Bécsben 1810. Kisasszony [augusztus] havának 20., midőn ezen szent királynak ünnepe a magyar hazafiak által fényes szertartással ületetnék, hirdetett. Bécs, Pichler nyomda, 1810. 22.; Halotti beszéd, melyet mélt. és főtiszt. [méltóságos és főtisztelendő] Vilt Józsefnek, néhai győri püspöknek emlékezetére, midőn 1813. Karácsony havának 14. a győri anyatemplomban gyászos ünnepeléssel tiszteltetnék. Győr, s. n., 1813. ismeretlen terjedelem; Josephus Kopácsy episcopus Alba-Regalensis ad clerum pastoralis suae curae creditum dum regnum dioecesis auspicaretur. Székesfehérvár, Számmer Nyomda, 1822. 8.; Egyházi beszéd, melyet 1822. szent György havának 23., midőn az esztergomi fő-anyatemplomnak fundamentoma főmélt. hg. [főméltóságú herceg] Rudnay Sándor úr esztergomi érsek, Magyarországnak primása által fényes szertartással letétetnék, tartott. S.l., 1822. s. n., ismeretlen terjedelem; Oratio ad synodum. Pozsony, 1822. s.n. ismeretlen terjedelem; Ünnepeles beszédek, melyek mondattak, midőn főm. és főt. [főméltóságú és főtisztelendő] Kopácsy József herceg és esztergomi egyházi főmegye érseke ... 1839. május 27. Esztergom városába s érseki lakhelyébe fényes pompával bemenne; 28. pedig érsek-prímási méltóságába, majd főispáni székébe ... székelyi Majláth György ... mint királyi biztos ... által bevezettetnék. Esztergom, Beimel József, 1839. 74. (Benne Kopácsy egy kisebb és két nagyobb magyar és latin beszéde); Circularschreiben des Fürsten Reichsprimas von Ungarn und Graner Erzbischofs, Joseph v. Kopácsy, von 18. Nov. 1841., an die Dechanten, Pfarrer und Pfarradministratoren der Graner Erzdiocese, in Gemässheit des päpstlichen Breve vom 30. April 1841., welches von Sr. kais. kön. Apostolischen Majestät dem Könige von Ungarn Ferdinand V. am 12. October 1841., das Placetum regium erhielt. Mit lateinischem und ungarischem Text. Pressburg [Pozsony], Philipp Korn, 1842. 23, (1); A sz. [szent]Miklósról nevezett nagyszombati társaskáptalannak 1844. jan. 1. [1-jén] végbevitt ünnepélyes beiktatásakor [beiktatásakor] mondott beszédek. Nagyszombat, Spanrafft Nyomda, 1844. 16. (Schnell György beszédével együtt).

Felhasznált irodalom

Toldy Ferenc: Kopácsy József történettudományi osztályi tiszt. [tiszteleti] tag. *A Magyar Tudom. [Tudományos] Akadémia Évkönyvei VIII. kötet. 1845-1847. Egy arcképpel.* Buda, Egyetemi Nyomda, 1860. 105-105. URL: https://real-j.mtak.hu/478/1/MATUDTARSEVK_008.pdf#page=105 (utolsó megtekintés: 2026. október

⁵ Markó (2003) 709-710.

1.); Id. Szinnyei József: Kopácsy József [szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái* VI. *Kende-Kozocsa*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1899. 959-961. URL: <https://vmek.oszk.hu/03600/03630/html/> (utolsó megtekintés: 2026. október 1.); Anonym: Kopácsy József [szócikk.] In: Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon* I. A-K. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981. 966-967. Harmadik, változatlan kiadás; Gulyás Pál (ír., összeáll.): Kopácsy József. [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.) – Viczián János (ír., s.a.r., kieg., jav.): *Magyar írók élete és munkái. Megindította [az alapsorozatot]: Id. Szinnyei József. Új sorozat. ---. adatgyűjtésének felhasználásával írta és sajtó alá rendezte Viczián János* XVI. *Kaál Elek – Kovačević Jovan*. Budapest, Argumentum Kiadó, 1995. 998-998.; Anonym: Kopácsy József [szócikk.] In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon* III. H-K. Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. 1069-1070.; Markó László: Kopácsy József. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai* II. I-P. (Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 709-710. URL: <https://real-eod.mtak.hu/7573/1/AMTATagjai1825-2002.pdf#page=715> (utolsó megtekintés: 2026. október 1.)

Koi Gyula PhD

Tudományos főmunkatárs; v. vezető kutató;
tudományos munkatárs

Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Kar; Pécsi Tudományegyetem (PTE) Állam-és Jogtudományi kar;
ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Kutatóintézet

E-mail: koigyula@gmail.com